

Dieren in sport en ontspanning

Startdocument

1. Onderwerp

Een verkenning van schurende kwesties bij dieren in sport- en ontspanningsactiviteiten.

2. Achtergrond en aanleiding

Dieren worden op grote schaal betrokken bij sport- en ontspanningsactiviteiten. Zo zien we dieren terug in vele sporten (van amateuristisch tot professioneel), hobby's en liefhebberijen, tradities en spellen, en in verschillende sectoren binnen de entertainmentwereld. Verschillende activiteiten zijn onderwerp van maatschappelijke discussie, zoals; de hobbyjacht (RTV Noord, 2017), paardensport (Het Parool, 2020), dolfijnenshows (Algemeen Dagblad, 2020), hondenshows (Het Parool, 2018), dierentuinen (de Volkskrant, 2021), kinderboerderijen (De Utrechtse Internet Courant, 2016), de haan bij het Kallemooifeest (Dagblad van het Noorden, 2019) en het folkloristische spel Zwientie Tikken (De Stentor, 2019). Deze discussies gaan niet alleen over dierenwelzijn, maar ook over het sociaal-ethische aspect van het gebruik van dieren voor ons vermaak. Zo krijgen opinies als 'Hobbyvisserij hoort niet in een modern land' (Joop - BNNVARA, 2019) en 'Dierentuin is koloniaal relikwie' (Algemeen Dagblad, 2021) steeds vaker een podium.

Zoals in de Staat van het Dier (Raad voor Dierenaangelegenheden, 2019) werd benoemd, ziet de RDA dat de positie van het dier in de maatschappij verandert, en de RDA verwacht dat onze omgang met dieren steeds vaker ter discussie zal worden gesteld. Er is een vloeiend veranderen van ons denken over integriteit en traditie. Een illustratief voorbeeld hiervan is het (oorspronkelijk middeleeuws) kwelspel 'ganstrekken'. Eens werd dit spel, waar men de kop van een gans af probeert te trekken, gespeeld met een levend exemplaar. Later werd de gans voorafgaand aan het spel al gedood, omdat er kritiek uitging naar het gebruik van een levend dier. Tot voor kort werd ganstrekken in die vorm nog jaarlijks georganiseerd in de Limburgse gemeente Grevenbichtse, maar na aanhoudende kritiek werd de dode gans in 2019 vervangen door een kunstgans. Burgemeester Sjraar Cox van Sittard-Geleen reageerde op de ontwikkeling met: "[...] ik ben ervan overtuigd dat het ganstrekken nu weer toekomstbestendig is" (Limburg, 2019).

Doordat de kijk op onze omgang met dieren aan het veranderen is, verwacht de RDA dat er aan het gebruik van dieren voor sport en ontspanning steeds meer voorwaarden zullen worden gesteld.

3. De RDA en 'dieren in sport en ontspanning'

In de Zienswijze Dierbare hulpverleners 'Welzijn voor mens en dier?' uit 2019 wordt, net als bij dieren in sport en ontspanning, de inzet van dieren ten behoeve van de mens benoemd. Beide thema's vragen om een afweging tussen het nut en de noodzaak van de handeling ten opzichte van de eventuele inbreuk op het dierenwelzijn.

De RDA heeft eerder zienswijzen geschreven over recreatiedieren behorende tot het huidige thema. In 2003 publiceerde de RDA de zienswijze 'Mogelijke dierenwelzijnsproblemen in de paardenhouderij'. Het rapport betreft een literatuurstudie naar het voorkomen van welzijnsproblemen in de niet-professionele paardenhouderij. In 2016 publiceerde de RDA de zienswijze 'Fokkerij en Voortplantingstechnieken' waarin o.a. ook kort werd gesproken over diertentoonstellingen. Wanneer dieren met schadelijke raskenmerken in de prijzen vallen, bevestigt dit enerzijds de fokvisie van de winnende fokker, en anderzijds moedigt dit ook andere fokkers aan om te streven naar dat uiterlijk. In 2018 publiceerde de RDA de zienswijze 'Welzijn van Vissen'. De RDA adviseerde de aandacht voor het vissenwelzijn in alle visactiviteiten te versterken, zo ook voor de sportvisserij. De aanbevelingen voor de sportvisserij waren destijds voornamelijk het vergroten van de kennis en kunde van de vissers en een betere handhaving.

4. Uitkomsten oriëntatieproces

Ter voorbereiding heeft op 1 juni 2021 een oriëntatiebijeenkomst plaatsgevonden met RDA raadsleden. De volgende punten vatten de uitkomsten van deze bijeenkomst samen:

- In de Staat van het Dier benoemt de RDA een veranderende relatie tussen mens en dier. Het dier is al lang geen ding meer; we zijn op weg naar een partnerschap. Ook een partnerschap kan doorschieten, zoals kan gebeuren als men het dier zodanig vermenschelijkt dat het dier beperkt wordt in zijn soorteigen behoeftes. De RDA vraagt zich af wat dit betekent voor de dieren die worden betrokken bij sport- en ontspanningsactiviteiten.
- De RDA wil het thema breed aanvliegen. We starten met een abstracte benadering; wat zijn dan de risico's die bestaan voor het welzijn en de integriteit van het dier? Hoe integer is de activiteit zelf? Waar zitten de discussie- en verbeterpunten? Hoe kan het inzetten van dieren in voor sport- en ontspanningsactiviteiten zich in de toekomst ontwikkelen?
- Als RDA kunnen we nadenken over hoe we omgaan met de verschuivende maatschappelijke opvattingen. Hier kunnen we inzoomen op een aantal onderwerpen en kijken naar de handelingsperspectieven; waar en bij wie liggen die?
- In deze benadering is het ook interessant om de beoefenaars van de activiteiten en eventueel focusgroepen aan het woord laten.
- In de bijdrage van de RDA willen we het dier voorop stellen, een genuanceerd geluid laten horen, en werken naar een afwegingskader voor het inzetten van dieren bij sport- en ontspanningsactiviteiten.

5. Doel RDA

De RDA wil aandacht vragen voor dieren in de sector van Sport & Ontspanning door (i) zichtbaar te maken wat er op het gebied van dierenwelzijn speelt, (ii) handvatten te bieden om dierenwelzijn te verbeteren, en (iii) een dialoog op gang te brengen om verbeteringen te realiseren en draagvlak te creëren.

6. Werkwijze

Focus

Uit een eerste oriëntatie blijkt dat dit een onderwerp is met een grote variëteit aan activiteiten; van zeer commercieel tot 'gewoon voor de lol', van kleinschalig en eenmalig tot vrij groot en regelmatig, van een minimale inbreuk op dierenwelzijn tot mogelijk een grote aantasting (zie figuur 1 voor het overzicht). Enige afkadering wordt daarom wenselijk geacht.

In deze zienswijze richten we ons op activiteiten:

- (i) in georganiseerd of gereguleerd verband (als zijnde evenement of bekrachtigd via verenigingsleven), waarbij een dier wordt ingezet;
- (ii) en waarbij redelijkerwijs mag worden aangenomen dat de activiteit, of de voorbereidingen daarop inclusief het eventueel houden van de dieren, een substantieel, negatief effect heeft op het welzijn van de betrokken dieren;
- (iii) en waarbij het doel/nut voor de mens ligt op het gebied van sport, ontspanning en/of recreatie.

Aanpak

Fase 1: algemene beschouwing

In deze fase richten we ons op het principe 'het inzetten van dieren voor sport en/of ontspanning t.b.v. de mens', en de verschuivende opvattingen rondom dit onderwerp; een algemene beschouwing in de volle breedte. De maatschappij vindt niet zomaar alles acceptabel bij het gebruik van dieren. Vanaf waar wordt de acceptatiegrens overschreden? Wat betekent dit voor de dieren in de sport- en ontspanningssector? Welke ontwikkelingen in het kader van de veranderende mens-dier relatie hebben al plaatsgevonden binnen de sport- en ontspanningssector? Hoe gaan we hier mee om? Wie is hier aan zet? En hoe zullen deze ontwikkelingen zich mogelijk voortzetten? Waar liggen wensen vanuit de sport- en ontspanningssector zelf die nog niet kunnen worden doorgevoerd?

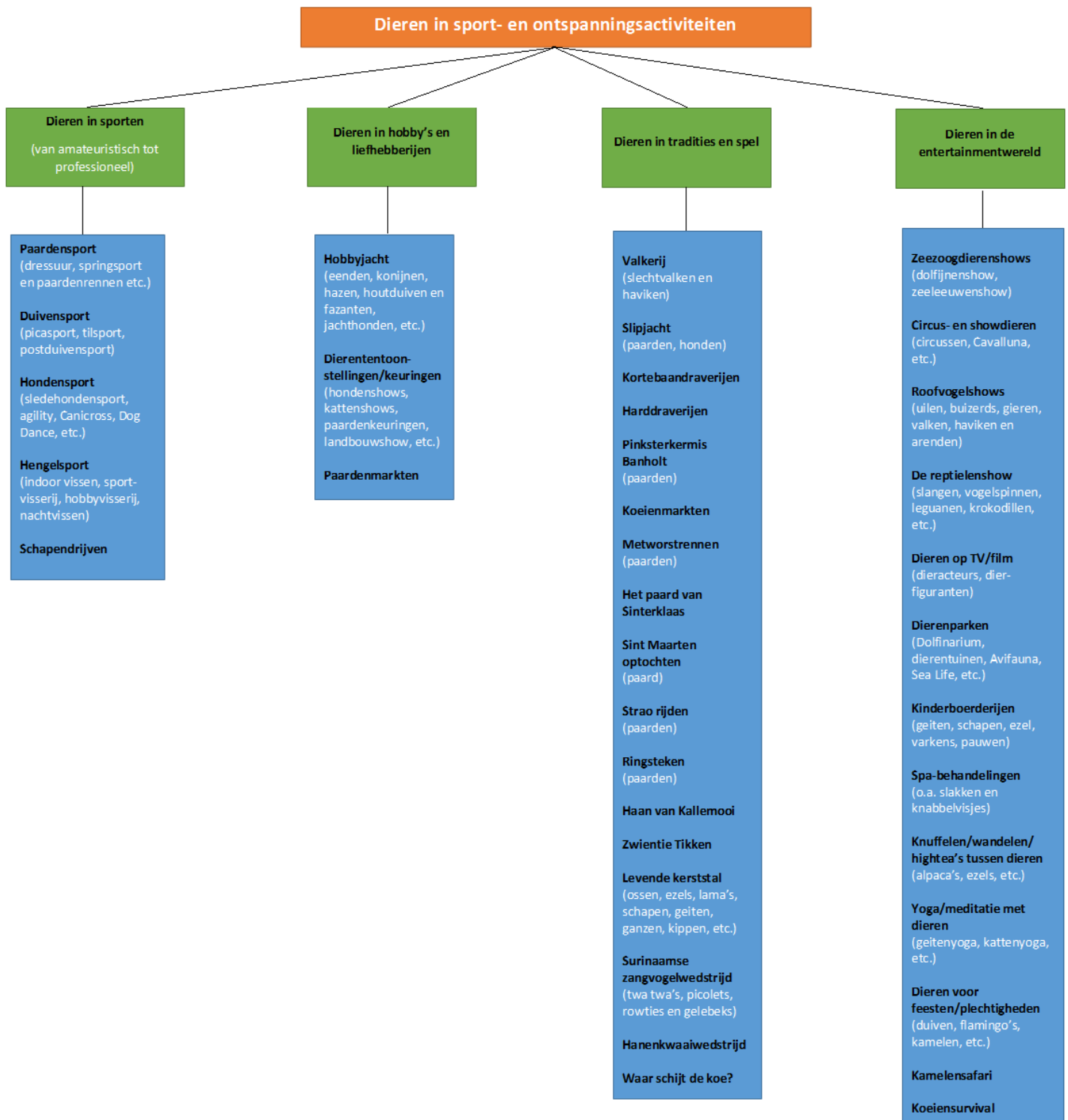
Het streven is om een afwegingskader te ontwikkelen dat kan worden gebruikt bij het maken van beslissingen over het inzetten van dieren bij sport- en ontspanningsactiviteiten.

Fase 2: verdieping

In deze fase werken we vier verschillende categorieën binnen het thema 'dieren in sport en ontspanning' verder uit: sporten, hobby's en liefhebberijen, tradities en spellen, en de entertainmentwereld (zie figuur 1). Met deze indeling is getracht structuur aan te brengen in de grote hoeveelheid activiteiten die er bestaan binnen het werkveld.

Aan de hand van interviews met verschillende partijen, zoals dierhouders (o.a. fokkers), beoefenaars, organisatoren (o.a. evenementcoördinatoren bij gemeenten), evenementbezoekers, dierenwelzijnsorganisaties en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland zoeken we uit welke voorwaarden zij stellen aan het gebruik van dieren voor sport en ontspanning, wat zij zien in de veranderende maatschappelijke perceptie, en hoe zij verwachten dat deze sector zich in de

toekomst zal ontwikkelen. Met behulp van deze resultaten kan er een beeld geschetst worden van de schurende kwesties binnen de vier verschillende categorieën van sport en ontspanning en het toekomstperspectief van deze sector.

Figuur 1. Overzicht van sport- en ontspanningsactiviteiten waarin dieren worden ingezet, verdeeld in vier categorieën.

7. Startvragen

Per fase zijn startvragen opgesteld.

Fase 1: algemene beschouwing

1. Hoe worden dieren betrokken bij sport en ontspanning?
 - Welke dieren zijn dit, om hoeveel dieren gaat het, hoe frequent worden ze betrokken en wat is de intensiteit van de voorbereiding hiertoe?
2. De positie van het dier in de maatschappij verandert: wat zijn schurende kwesties wat betreft dieren in sport en ontspanning?
3. Welke argumenten spelen een rol bij het maken van de afweging om dieren in te zetten voor recreatieve doeleinden?
 - Wat maakt dat alternatieven niet voorhanden zijn?

Fase 2: verdieping

1. Hoe staan -per categorie- de direct betrokkenen, zoals dierhouders en beoefenaars, tegenover het betrekken van dieren bij sport en ontspanning?
 - Welke voorwaarden gelden er (wetgeving, eisen sector)?
 - Wat zijn volgens hen de grootste risico's vanuit het dier gezien?
 - Welke mitigerende maatregelen worden er getroffen voor het dier?
 - Waar liggen volgens hen mogelijkheden voor verbeteringen voor het dier?
 - In hoeverre (h)erkennen zij de veranderende maatschappelijke perceptie met betrekking tot onze omgang met dieren?
 - Hoe reageren ze op de veranderende maatschappelijke perceptie?
 - Wat is hun toekomstperspectief op deze sector?
 - Wat zijn volgens hen de voorwaarden waaraan moet worden voldaan voor een toekomstbestendig gebruik van dieren bij sport en ontspanning?
 - Welke partijen zouden volgens hen betrokken moeten worden in de naleving van deze voorwaarden? En op wat voor manier moeten deze partijen betrokken worden?
2. Hoe staan indirect betrokken partijen, zoals dierenwelzijnsorganisaties en dierenartsen, tegenover het gebruik van dieren voor sport en ontspanning in de vier verschillende categorieën?
 - Wat zijn volgens hen de grootste risico's vanuit het dier gezien?
 - Waar liggen volgens hen mogelijkheden voor verbeteringen voor het dier?
 - Wat is volgens hen het effect (op korte en lange termijn) van de veranderende maatschappelijke perceptie op dieren in sport en ontspanning?
 - Wat zijn volgens hen de voorwaarden waaraan moet worden voldaan voor een toekomstbestendig gebruik van dieren voor sport en ontspanning?
 - Welke partijen zouden volgens hen betrokken moeten worden in de naleving van deze voorwaarden? En op wat voor manier moeten deze partijen betrokken worden?

3. Wat is het toekomstperspectief van dieren in sport en ontspanning?

- Welke schurende kwesties spelen een rol per categorie?
- Zijn er naast nadelen ook voordelen die het dier van dergelijke activiteiten ondervindt?
- Waar zit de energie tot verbetering in het veld?
- Welke voorwaarden zouden er per categorie moeten gelden?
- Hoe kan er aan deze voorwaarden worden voldaan?
- Wat zijn de verschillen en overeenkomsten tussen de categorieën?
- Hoe kunnen de verschillende categorieën van elkaar leren?
- Welke partijen moeten een rol spelen in de weg naar een toekomstbestendig gebruik van dieren voor sport en ontspanning?

8. Forumsamenstelling en ondersteuning

drs. R.A. (Ruud) Tombrock (*voorzitter*)

drs. J. (Jan) Staman

prof. dr. ir. T.B. (Bas) Rodenburg

W.T.A.A.G.M. (Ted) van den Bergh

P. (Priscilla) Paulussen (Jong RDA)

Op basis van de resultaten uit fase 1 wordt fase 2 opgepakt, mogelijk in deelgroepen of aparte fora. Hierbij worden in ieder geval betrokken: dr. N. (Nienke) Endenburg, drs. G. (Gerrit) Hofstra, drs. F.A.L.M. (Frank) Verstappen, dr. L.J.A. (Len) Lipman en ir. G.C. (Gijsbert) Six.

Het forum zal worden ondersteund door ir. M.H.W. (Marc) Schakenraad (secretaris), drs. L. (Luca) Stolze (adjunct-secretaris) en dr. T.J. (Tamara) Bergstra (adjunct-secretaris). Daarnaast zullen stagiairs worden ingezet om de verschillende categorieën uit te werken (Fase 2).

9. Planning

Oktober t/m januari: Fase 1

Februari t/m juli: Fase 2

Bronnen

1limburg. (2019, februari 28). Dit is de kunstgans voor het ganstrekken in Grevenbicht.

Opgehaald van <https://www.1limburg.nl/dit-de-kunstgans-voor-het-ganstrekken-grevenbicht#:~:text=%22Maar%20ik%20ben%20ervan%20overtuigd,genieten%20van%20dit%20oeroude%20volksvermaak.&text=Eerst%20is%20er%20een%203D%2Dscan%20gemaakt%20van%20een%20opgezette%20vogel.>

Algemeen Dagblad. (2020, november 1). Gaat het Dolfinarium kopje onder? 'Circusachtige shows moeten direct in de ban'. Opgehaald van <https://www.ad.nl/binnenland/gaat-het-dolfinarium-kopje-onder-circusachtige-shows-moeten-direct-in-de->

